

NAJCZĘSTSZE WADY WYMOWY:

Sygmatyzm

→ to nieprawidłowa artykulacja głosek:

szumiących **sz, ż, cz, dż,**

syczących **s, z, c, dz**

lub ciszących **ś, ź, ć, dź.**

Nieprawidłowość może dotyczyć jednego, dwóch lub wszystkich trzech szeregów głosek.

Rodzaje sygmatyzmu:

- **międzyzębowy** - charakteryzuje się tym, że w trakcie realizacji głosek ciszących, syczących lub szumiących dziecko wsuwa język między zęby
- **boczny** - polega na kierowaniu strumienia powietrza w trakcie realizowania głosek trzech szeregów w bok, prawo, lewo lub w oba policzki jednocześnie
- **przyzębowy** - charakteryzuje się płaskim ułożeniem masy języka na dnie jamy ustnej, podczas realizacji powyższych głosek
- **wargowo-zębowy** - polega na dosuwaniu dolnej wargi do krawędzi górnych zębów w trakcie realizacji głosek, język wówczas jest nieczynny i nie bierze udziału w artykulacji

Przyczyny sygmatyzmu:

- nieprawidłowa budowa anatomiczna narządów mowy (rozszczep)
- niska sprawność ruchowa języka
- upośledzenie słuchu
- niedostateczne różnicowanie dźwięków
- zbyt długie karmienie dziecka smoczkiem
- naśladowanie złych wzorców
- przewlekłe choroby górnych dróg oddechowych
- wady zgryzu

Rotacyzm

to nieprawidłowa realizacja głoski **r**.

Charakteryzuje się opuszczaniem tej głoski w wyrazie lub zamianianiem jej **l, j** lub **i**.

Rodzaje rotacyzmu:

- **języczkowy** - polega na drganiu wykonywanym przez języczek znajdujący się na końcu podniebienia miękkiego, zamiast drgania czubka języka
- **wargowy** - polega na drganiu wykonywanym przez wargi, jedną lub dwiema równocześnie
- **policzkowy** - boczna krawędź języka wsuwana jest między zęby, drgając wprawia w ruch całą policzek

- **gardłowy** – dźwięk powstaje między nasadą języka a tylną ścianą gardła
- **międzyzębowy** - polega na drganiu czubka języka wsuniętego między zęby
- **nosowy** – polega na realizacji nosowej głoski *r*, przypomina wymowę *ng*, powstaje w wyniku nie domykania wejścia do jamy nosowej
  - **świszczący** – polega na przedłużonej i wzmocnionej wymowie głoski *r*
  - **podniebienny** – charakteryzuje się zbliżeniem tylnej części języka do podniebienia miękkiego, podczas artykulacji wibruje całe podniebienie miękkie

Przyczyny rotacyzmu:

- niewystarczająca sprawność ruchowa czubka języka (język nie wykonuje drobnych, subtelnych ruchów wibracyjnych)
- budowa anatomiczna języka (język jest gruby, duży)
- zbyt krótkie wędzidełko
- upośledzenie słuchu
- niedostateczne różnicowanie dźwięków
- brak prawidłowych wzorców

Kappacyzm i gammacyzm

polegają na nieprawidłowej realizacji głosek *k*, *g* i ich miękkich odpowiedników.

Rodzaje kappacyzmu i gammacyzmu:

- kappacyzm, gammacyzm właściwy, deformacja tych głosek jest wynikiem zwarcia krtaniowego, w rezultacie którego powstają brzmienia zbliżone do *k*, *g*
- parakappacyzm, paragrammacyzm, następuje zamiana głosek *k*, *g* na głoski *t*, *d* lub *h*
- mogikappacyzm, mogigammacyzm, polega na opuszczaniu głosek *k*, *g*

Przyczyny kappacyzmu i gammacyzmu:

- niska sprawność ruchowa języka
- zła praca języka, zwłaszcza jego tylnej części, wynikająca z ograniczonych możliwości fizjologicznych.

Lambdacyzm

polega na nieprawidłowej wymowie głoski *l*.

Rodzaje lambdacyzmu:

- lambdacyzm właściwy, następuje zniekształcenie głoski *l*
- paralambdacyzm, następuje zamiana głoski na *j* lub *r*
- mogilambdacyzm, polega na opuszczaniu głoski *l* w wyrazach

Przyczyny lambdacyzmu:

- niska sprawność ruchowa języka
- brak umiejętności pionizacji języka

Mowa bezdźwięczna

polega na wymawianiu głosek dźwięcznych bezdźwięcznie, czyli bez drgań wiązadeł głosowych.

Spółgłoski dźwięczne *b, bi, d, g, gi, dz, dż, dź, w, wi, z, ż, ź* zastępowane są ich odpowiednikami bezdźwięcznymi *p, pi, t, k, ki, c, cz, ć, f, fi, s, sz, ś*.

Ubezdzwięcznianiu nie ulegają samogłoski i spółgłoski półotwarte *r, l, li, m, mi, n, ni, ł*.

Może występować w postaci:

→ mowy bezdźwięcznej całkowitej – wszystkie głoski dźwięczne realizowane są jak bezdźwięczne,

→ mowy bezdźwięcznej częściowej – tylko niektóre głoski dźwięczne realizowane są jako bezdźwięczne

Rodzaje mowy bezdźwięcznej:

- spółgłoski dźwięczne realizowane są w postaci głosek półdźwięcznych, z dźwięczną fazą początkową i bezdźwięczną końcową lub odwrotnie
- zamiast spółgłosek dźwięcznych wymieniane są odpowiednie bezdźwięczne, np. bułka - pułka, woda - fota, dom-tom
- następuje opuszczanie odpowiednich głosek dźwięcznych, np.: bułka - ułka, woda - oda

Przyczyny mowy bezdźwięcznej:

→ upośledzenie słuchu, niedosłuch

→ zaburzona kinestezja artykulacyjna (brak koordynacji między pracą wiązadeł głosowych, a pracą narządów jamy ustnej)

→ niedokształcenie słuchu fonematycznego, czyli słuchu mownego, dzięki któremu możemy rozpoznawać i rozróżniać dźwięki mowy

→ zaburzenia koordynacji czynności wiązadeł głosowych lub zakłócenia w koordynacji mięśni fonacyjnych i oddechowych, które utrudniają napięcie wiązadeł głosowych, warunkujących ich drgania .

Rynolalia (nosowanie) - głoski nosowe wymawiane są jak ustne lub odwrotnie.

Rodzaje rynolalii:

- nosowanie zamknięte, głoski nosowe wymawiane są jak ustne, z rezonansem ustnym
- nosowanie otwarte, głoski ustne wymawiane są jak głoski nosowe, tzn. łączą się z rezonansem nosowym
- nosowanie mieszane

Przyczyny nosowania zamkniętego:

→ niedrożność jamy nosowo - gardłowej spowodowane przerostem śluzówki nosa, obrzękiem przy ostrych i przewlekłych stanach kataralnych, przerostem trzeciego migdałka, skrzywieniem przegrody nosa

Przyczyny nosowania otwartego:

→ rozszczepy podniebienia (czasem niewidoczne)

→ krótkie podniebienie

→ nieprawidłowa praca zwierającego pierścienia gardłowego.

Jąkanie

polega na nie płynności mówienia, spowodowane nadmiernymi skurczami mięśni **oddechowych, fonacyjnych** lub **artykulacyjnych**, skurcze mięśni fonacyjnych uniemożliwiają zwanie więzadeł głosowych, które zaciskają się, a głos wydobywa się z trudem. Często towarzyszą mu niekontrolowane ruchy: odwracanie i wysuwanie głowy, marszczenie czoła, napinanie szyi, drgania mięśni policzka, napinanie mięśni torsu, podnoszenie i marszczenie brwi, skurcze języka i podniebienia.

Rodzaje jąkania:

- jąkanie kloniczne, polega na powtarzaniu pierwszej sylaby w wyrazie
np. ma – ma – mama
- jąkanie toniczne, polega na wypychaniu na siłę słowa – np. m – m – mama, powtarzanie głosek
- jąkanie kloniczno – toniczne, mieszane skurcze

Przyczyny jąkania:

- dziedziczenie skłonności do jąkania w formie niepełnowartościowego systemu nerwowego
- przyuczanie dzieci leworęcznych poniżej siódmego roku życia do posługiwania się ręką prawą
- ogólna niesprawność motoryczna
- nieprawidłowe oddychanie, niepełny wydech spowodowany zbyt szybkim następnym wdechem, oddychanie piersiowe przy ściśniętej przeponie i nieuruchamianiu brzusznych mięśni oddechowych
- problemy emocjonalne, urazy psychiczne mogą wystąpić nie tylko w dzieciństwie, ale też w życiu dorosłym.

Zaburzenia słuchu fonemowego

polegają na braku zdolności do odbierania i identyfikowania pojedynczych fonemów w wyrazach, a w rezultacie do rozróżniania słów. Dzieci z zaburzonym słuchem fonemowym mają trudności z rozróżnianiem słów różniących się jedną głoską. Dziecko dobrze słyszy słowa, lecz nie potrafi różnicować pojedynczych dźwięków lub złożyć ich w całość. Zdolność różnicowania dźwięków u dziecka pojawia się w 2 roku życia, dotyczy to nawet tych głosek, których dziecko jeszcze nie wymawia np. głoski r. Słuch fonemowy w znacznym stopniu warunkuje osiągnięcie prawidłowego rozwoju mowy oraz umiejętności pisania i czytania.